

Vendégek

Tulajdonképpen szerettem a vendégeket. Persze, nem amikor látni akartak, és meg kellett mosakodni, nyáron cipőt húzni, és azt mondani: kezét csókolom. Így a faluban nem köszönt senki. Mivel kézcsók nem volt, nem is mondták egymásnak az emberek. Nekem azonban néha kezét kellett csókolnom. Igaz ugyan, hogy ezeket a kézcsókokat egy kis orrdörzsöléssel helyettesítettem, amit nem is vett észre senki, hiszen nem voltam náthás.

Szóval: szerettem a vendégeket, mert ilyenkor a szülői szigorúság meglazult, és a kézcsók és meghajlás kellemetlen, de rövid szertartását nem tekintve, nem tördött velem senki. Átesve tehát jó modorom és neveltségem ezen szerény mutatványán, mindig örömmel hallottam apám rövid utasítását:

– Elmehetsz, fiam!

Bölcs ember volt apám, aki tudta, hogy „Guba a gubához, suba a subához”, azaz: a gyerekek gyerek a barátja, és semmi keresnivalója a felnőttek komoly vagy komolytalan társaságában. A gyermek-produkáltatás szörnyű szokása akkor még nem volt divat, és a vendég nem volt kényszerítve különféle lelkes felkiáltásokkal igazolni, hogy Gyurika tényleg csodagyerek. A vendég birkát jött eladni vagy lovat venni, esetleg csak csendes baráti beszélgetésre és bizony, ha Gyurikával vagy Pistikával sokat okvetetlenkedtek volna az imádatba merült szülők, a végén azt mondta volna:

– Hát, édes Gyurkám, most már vigyétek ezt a kölyköt a csudába, nekem is van otthon öt, és nem gyermeknézni jöttem hozzátok.

Szóval a vendégeskedés kellemetlen része számomra hamar véget ért.

A konyhában ekkor már sercegett a zsír, csapódott a fehér gombos tűzhelyajtó, és a lelkes sürgés-forgásban mintha még a stelázsik is elindultak volna. A pincaajtó vidáman nyikkant, az istállóban idegen lovak rágták az idei lucernát, amely olyan finom takarmány volt, hogy csak ecet és olaj kellett volna melléje, hogy fel lehessen tálalni a sült kacsa mellé.

Ilyenkor – levette természetesen a vendégruhát – Bodri nevezetű kutyánkkal körülszaladtuk az udvart, aztán kockacukrot ettünk.

– Vendég van, Bodri!

Bodri farkcsóválva helyeselte a vendéglátás kedves szokását, és ropogtatta a cukrot, melynek dobozába, ha jó anyám legközelebb belenézett, azt mondta:

– Úgy fogy a cukor, mintha „fújnák”. Máskor a cukor nem fogyott így, és édesebb is volt.

Anyám kihagyta a számításból, hogy “máskor” én még nem éltem, ami pedig az édességet illeti – Bodri a megmondhatója –, kifogástalan volt.

Mondom, ha távolról is, de szerettem a vendégeket. Akkor is, ha elmentek... Tévedés lenne azt hinni, hogy terhemre voltak, de az üres szobában ott úszkált még a szivarfüst, enyhe borszag, az idegen hangok foszlánya és a félretett székek, melyek mintha befejezetlen mozdulatokat őriztek volna. Ilyenkor besettenkedtem a szobába, szaglálódttam, megültem a székeket, sőt – ez alkalmmal – ittam is az egyik félbemaradt pohárból.

Csend volt odakünn.

Apám elment a vendégbácsival, anyám a konyhában rakosgatott, tehát semmi akadály nem volt, hogy a bort újra meg újra meg ne kóstoljam. Másodszorra már nem is volt olyan rossz... és utána határozottan megkívtam a cigarettát. Újra ittam, s ezek után már egyszerű lett minden. A Hölgy szivarkát két ujjam közé fogtam, ahogy láttam, és az volt az érzésem, hogy a borban és a cigarettafüstben van valami. Ezekután már töltöttem magamnak, s a képek, bútorok, sőt borosüvegek helyeslése közben rágyújtottam a második Hölgyre.

Ez már kevésbé ízlett.

Később – alkonyodott már – kissé elszomorodtam, sőt sóhajtottam is.

– Hajaj! – és legyintettem, mint ahogy az öreg Peták legyintett, amikor a szamara a lábát törte.

– Hajaj – és szomorúságom nőttön-nőtt! Az is eszembe jutott, hogy múltkor megverték. Kétszer is. Egyszer itthon, egyszer baráti körben.

Nehéz lett a szívem, és gyomromban a két elszívott cigaretta mintha cigánykereket hányt volna. Ezenkívül harangoztak is... Finoman, túlvilági kis cincogással, de határozottan harangoztak, és ekkor már világosan éreztem, hogy meghalok. Berta Jancsi viszi a keresztet (amilyen erőszakos) és egész forintot kap apámtól. Ugyanazt a forintot, amit tőlem megtagadott.

Elsírtam magam, s kitámolyogtam a szobából, amely egyébként is úgy hullámozott, mint egy süllyedő hajó, és semmi csodálkoznivaló nincs azon, ha egy süllyedő hajón tengeribeteg lesz az ember.

Egyszóval: kihajoltam a korláton, s akkor láttam, hogy itt a világ vége, mert rengett a föld, a kút kiszaladt a kertbe, a fák őrült forgásban voltak és Csapó bácsi egyszerre három példányban jött be a kapun.

Aztán lefektettek.

De azért – tulajdonképpen – szerettem a vendéget. Akkor is, ha jön, és akkor is, ha megy.

(1953)

*

Megjelent az Új Emberben, 1953. október 18-án. Később a Népakarat c. lap közölte (1958. január 4.). Tartalmazza az Őszi vásár (1962) és a Sárgaréz patkók (2007) c. kötetek.